

Politička organizacija građana **NAŠA STRANKA**
Adresa: Branilaca Sarajeva 5/1
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Miomirka Melank

Zastupnica Naše stranke u Skupštini Kantona Sarajevo
Sarajevo, 24. 8. 2026.

Dostaviti:

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
Skupština Kantona Sarajevo
n/r predsjedavajući Skupštine Kantona Sarajevo

Uputiti:

Vladi Kantona Sarajevo
Ministarstvu privrede KS

PREDMET: ZASTUPNIČKA INICIJATIVA

Poštovani,

Na osnovu člana 106. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", brojevi 25/10, 14/11, 19/11, 7/12, 26/12, 15/13, 47/13, 47/15, 48/16, 9/20 i 14/20), upućujem

INICIJATIVU

Za izradu Plana upravljanja zaštitom - PUZ Kulturno-sportskog centra „Skenderija“, odnosno objekta i strukture kojim danas upravlja Kantonalno Javno preduzeće Centar "Skenderija"d.o.o. u Sarajevu.

Pozivam se i na Inicijativu koju sam u septembru 2025. uputila Vladi Kantona, da se formira tim za Izradu Plana menadžmenta konzervacije. Sada, pod imenom „Plan upravljanja zaštitom Skenderije“ predajem u podrobno obrazloženom obliku koji su izradili stručnjaci specijalizovani u ovoj oblasti.

OBRAZLOŽENJE:

Kulturno-sportski centar Skenderija predstavlja jedno od najznačajnijih ostvarenja bosanskohercegovačke moderne arhitekture i jedan od rijetkih primjera brutalizma u Sarajevu čiji je urbanistički i simbolički značaj nadilazio funkciju pojedinačne građevine. Nakon više od pola vijeka upotrebe, ratnog oštećenja, djelomične i neujednačene obnove,

konstruktivnih incidenata i ponovljenih najava rušenja ili prodaje kompleksa investitorima, Skenderija se danas nalazi u stanju višestruke neizvjesnosti koja ugrožava njenu dugoročnu održivost.

Ovim dokumentom predlaže se formiranje stručne radne grupe pri Vladi Kantona Sarajevo čiji bi zadatak bio izrada plana upravljanja zaštitom (PUZ) za Skenderiju – dokumenta koji bi po prvi put sistematski povezao razumijevanje historijske, arhitektonske i društvene vrijednosti kompleksa s konkretnim politikama zaštite, korištenja i upravljanja. kompleksa s konkretnim politikama upravljanja. zaštite, korištenja i upravljanja.

U prilogu je dokument na 7 strana, PRIJEDLOG - Izrada Plana upravljanja zaštitom Kulturno-sportskog centra „Skenderija“ u Sarajevu, u kojem se detaljno i naučnim metodom daje osnov za formiranje tima stručnjaka i izradu finalne verzije PUZ uz saglasnost Vlade KS i nadležnog Kantonalnog ministarstva privrede.

S poštovanjem,

Miomirka Mila Melank

PRIJEDLOG

Izrada Plana upravljanja zaštitom Kulturno-sportskog centra „Skenderija” u Sarajevu

Inicijativa za uspostavu participativnog i stručno utemeljenog okvira zaštite jednog od ključnih ostvarenja bosanskohercegovačke moderne arhitekture u Sarajevu.

PODNOŠILAC PRIJEDLOGA:	Miomirka Melank
AUTORI:	Dr. Mejrema Zatrić-Šahović, Dr. Boris Trapara
UPUĆENO:	Vlada Kantona Sarajevo
DATUM:	Avgust 2026

SADRŽAJ

1. Uvod i obrazloženje prijedloga
 2. Šta je plan upravljanja zaštitom
 3. Kulturno-sportski centar Skenderija: profil i razlozi za hitnost
 4. Predložena struktura dokumenta „Plan upravljanja zaštitom KSC Skenderija”
 5. Ekspertni tim
 6. Zaključak i sljedeći koraci
- Bibliografija

1 UVOD I OBRAZLOŽENJE PRIJEDLOGA

Kulturno-sportski centar Skenderija predstavlja jedno od najznačajnijih ostvarenja bosanskohercegovačke moderne arhitekture i jedan od rijetkih primjera brutalizma u Sarajevu čiji je urbanistički i simbolički značaj nadilazio funkciju pojedinačne građevine. Nakon više od pola vijeka upotrebe, ratnog oštećenja, djelomične i neujednačene obnove, konstruktivnih incidenata i ponovljenih najava rušenja ili prodaje kompleksa investitorima, Skenderija se danas nalazi u stanju višestruke neizvjesnosti koja ugrožava njenu dugoročnu održivost.

Ovim dokumentom predlaže se formiranje stručne radne grupe pri Vladi Kantona Sarajevo čiji bi zadatak bio izrada plana upravljanja zaštitom (PUZ) za Skenderiju – dokumenta koji bi po prvi put sistematski povezao razumijevanje historijske, arhitektonske i društvene vrijednosti kompleksa s konkretnim politikama zaštite, korištenja i upravljanja.

Prijedlog je strukturiran u tri cjeline: (1) objašnjenje koncepta plana upravljanja zaštitom i njegove metodološke tradicije; (2) skica sadržaja budućeg dokumenta o Skenderiji; (3) prijedlog sastava, mandata i dinamike rada radne grupe.

O TERMINOLOGIJI

Predložak koristi naziv "Plan upravljanja zaštitom" kao prijevod originalnog naziva "Conservation Management Plan." Termin "conservation" u anglosaksonskoj tradiciji zaštite naslijeđa (u kojoj je metod prvobitno definiran) označava široku lepezu pristupa zaštiti i generički je krovni pojam koji, prema definiciji Burra Povelje, obuhvata "sve procese brige o dobru kojima se čuva njegov kulturni značaj" - uključujući održavanje, prezervaciju, restauraciju, rekonstrukciju i adaptaciju kao podvrste jedne šire aktivnosti. U tom smislu "conservation" je bliže domaćem pojmu "zaštita" nego pojmu "konzervacija."

2 ŠTA JE PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM

2.1 Porijeklo i svrha koncepta

Plan upravljanja zaštitom - PUZ (engl. conservation management plan – CMP) razvijen je kao metodološki instrument unutar anglosaksonske zaštitarske prakse, prvenstveno kroz rad Jamesa Semplea Kerra i Australia ICOMOS-a (Kerr, 2013), a potom sistematiziran i proširen u praksi institucije Historic England, (izvorno English Heritage) (Clark, 2001; Historic England, 2008).¹

ZA RAZLIKU OD...

...konvencionalnog elaborata zaštite koji se bavi prvenstveno fizičkim stanjem građevine, PUZ počiva na premisi da odluke o zaštiti moraju proizlaziti iz eksplicitno artikulisanog razumijevanja značaja dobra.

¹ Metodologija poznata kao „Burra Charter Process“, prvi put formulisana 1979. i revidirana u više navrata, standard je australske i šire anglosaksonske prakse; PUZ (CMP) je njen praktični instrument.

2.2 Osnovne komponente PUZ-a

Iako se format razlikuje ovisno o instituciji i tipu dobra, PUZ u pravilu sadrži pet međusobno povezanih cjelina:

- **Razumijevanje (understanding):** historijski, arhitektonski i urbanistički opis dobra, uključujući arhivsko istraživanje, tehničku dokumentaciju i, gdje je moguće, usmenu historiju korisnika i zajednice;
- **Procjena značaja (statement of significance):** eksplicitna artikulacija zašto je dobro vrijedno zaštite i za koga, uz razlikovanje nivoa značaja;
- **Analiza ranjivosti i rizika (vulnerability assessment):** identifikacija prijetnji značaju, od konstruktivnog propadanja do razvojnog pritiska i neadekvatne intervencije;
- **Politike zaštite (conservation policies):** smjernice koje povezuju značaj i rizike s dopuštenim i nedopuštenim intervencijama; i
- **Okvir provedbe i upravljanja (implementation and management framework):** mehanizmi monitoringa, revizije plana i uključivanja aktera u donošenje odluka.

2.3 Zašto je PUZ relevantan model za Skenderiju

Metodologija PUZ-a razvijena je u okviru šireg zaštitarskog kanona, ali se u posljednje dvije decenije posebno afirmisala kao preporučeni instrument upravo za zaštitu naslijeđa dvadesetog vijeka – stav koji artikulišu i Madridsko-njudelhijski dokument ICOMOS-ovog Međunarodnog naučnog komiteta za naslijeđe dvadesetog vijeka (ICOMOS ISC20C, 2017) i zbornik Getty Instituta za konzervaciju, posvećen iskustvima međunarodnih organizacija specijaliziranih za zaštitu modernog naslijeđa (Macdonald i Normandin, ur., 2013).² Razlog je trostruk.

Prvo, materijalna specifičnost modernog naslijeđa – armirani beton, čelik, staklo, sintetski materijali – podložna je oblicima propadanja (karbonatizacija, korozija armature) koji zahtijevaju kontinuirani tehnički monitoring, a ne jednokratnu intervenciju; statičan konzervatorski elaborat, zamišljen za kamenu ili opekarsku građevinu prethodnih epoha, ovdje je neadekvatan.

Drugo, značaj modernog i, posebno, socijalističkog naslijeđa rijetko je predmet konsenzusa: za razliku od naslijeđa čiji je značaj "otaložen" generacijama recepcije, vrijednost objekata poput Skenderije još se oblikuje unutar žive društvene memorije. PUZ-ov zahtjev za eksplicitnom i participativno provjerenom procjenom značaja (tačka 2.2) ovdje

ZNAČAJ I SPECIFIČNOST

Pojam značaj ovdje se koristi kao tehnički termin, ne kao opća ocjena važnosti.

SPECIFIČNOST MODERNOG NASLIJEĐA:

Klasičan zaštitarski kanon (Venecijanska povelja, 1964) formulisan je za spomenike prethodnih epoha. Za 20. vijek razvijen je zaseban korpus doktrine - otuda Madridsko-njudelhijski dokument (2017).

nije proceduralna formalnost nego suštinski preduslov legitimnosti bilo koje odluke o zaštiti.

Treće, moderno naslijeđe je po pravilu funkcionalno, projektovano za upotrebu i institucionalni život, a ne kao spomenik u klasičnom smislu; pritisak adaptivne ponovne upotrebe, promjene namjene i tehničke modernizacije stoga je trajan i legitiman. Klasična zaštitarska doktrina, izgrađena na paradigmi minimalne intervencije nad "zamrznutim" spomenikom, nema razrađen aparat za takve odluke; PUZ-ov Dio IV, s eksplicitnim politikama prema adaptivnoj ponovnoj upotrebi (tačka 4.2), tu prazninu direktno adresira.

Iz ovih razloga stručna literatura CMP metodologiju ne tretira kao jednu od mogućih opcija za zaštitu modernog naslijeđa nego kao pristup koji mu je posebno primjeren – i upravo je to glavni argument za njenu primjenu na Skenderiji.

² Internacionalne organizacije posvećene zaštiti moderne arhitekture sa najvećom rasprostranjenošću i autoritetom svakako su Docomomo International i ICOMOS-ov Internacionalni naučni komitet za arhitekturu 20. vijeka.

3 KULTURNO-SPORTSKI CENTAR SKENDERIJA: PROFIL I RAZLOZI ZA HITNOST

Kompleks je projektovan sredinom 1960-ih od strane arhitekata Živorada Jankovića, Halida Muhasilovića i inženjera građevine Ognjeslava Malkina, a svečano otvoren 29. novembra 1969. godine, na Dan Republike. Iste je godine tim autora nagrađen nagradom „Borba“ za najbolje arhitektonsko ostvarenje u Jugoslaviji.³ Skenderija je bila prvi višenamjenski megastrukturalni kompleks te vrste u Jugoslaviji – spoj sportske, kulturne, trgovinske i sajamske funkcije organizovan oko izdignutog gradskog trga – i poslužila je kao prototip za kasnije slične komplekse širom zemlje.

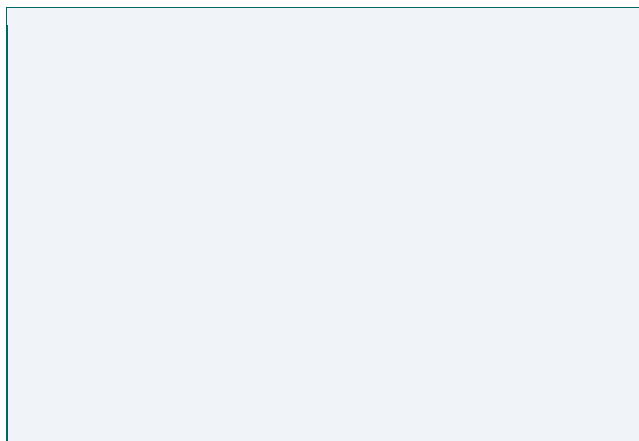
Kompleks se sastoji od tri osnovne građevine (velika dvorana, danas Dvorana „Mirza Delibašić“ sa pratećim dvoranama; Dom mladih; sportska/ledena dvorana) organizovane oko podzemnog trgovačkog nivoa i otvorenog trga.

Tokom opsade Sarajeva 1992-1995. Dom mladih je izgorio, a kompleks je pretrpio značajna oštećenja.

HRONOLOGIJA

1969 Otvaranje kompleksa; nagrada „Borba“
1984 Domaćin takmičenja i ceremonija, ZOI '84
1992-95 Opsada; Dom mladih izgorio
2000-06 Poslijeratna obnova
2012 Urušavanje krova ledene dvorane
2017-18 Najave prodaje/rušenja; javni otpor
2026 Rušenje dijela nadstrešnice

Poslijeratna obnova je finalizirana sa fragmentiranim vlasničkim odnosima koji otežavaju jedinstveno upravljanje kompleksom. Krov ledene dvorane urušio se 2012. godine pod težinom snijega, a 2017-2018. kompleks je bio predmet javne rasprave o mogućoj prodaji investitorima i rušenju u korist novog razvoja, što je izazvalo otvoren otpor stručne i šire javnosti. U aprilu 2026. srušen je dio nadstrešnice nad prizemnim dijelom kompleksa.

³ „Značaj“ (engl. *significance*) je tehnički termin konzervatorske struke: ne označava opću važnost dobra, nego eksplicitno artikulisan i dokumentovan skup vrijednosti (historijskih, arhitektonskih, društvenih, memorijalnih) koji opravdava odluke o zaštiti. Vidjeti Kerr (2013) i Australia ICOMOS Burra Charter (2013).

4 PREDLOŽENA STRUKTURA DOKUMENTA „PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM KSC SKENDERIJA“

Svaki dio dokumenta odgovara jednoj od pet komponenti opisanih u odjeljku 2.2, prilagođen specifičnostima Skenderije.

DIO I: RAZUMIJEVANJE

- 1.1 Historijski razvoj kompleksa
- 1.2 Arhitektonski opis: tipologija, konstruktivni sistem, materijalizacija
- 1.3 Dokumentacija stanja: arhivski izvori, tehnička dokumentacija
- 1.4 Društvena i simbolička dimenzija: usmena historija korisnika, umjetnika, sportista

DIO II: PROCJENA ZNAČAJA

- 2.1 Iskaz značaja po kategorijama (arhitektonski, urbanistički, historijski, društveni, memorijalni)
- 2.2 Komparativna analiza (usporedba sa srodnim kompleksima u regionu i svijetu)
- 2.3 Nivoi značaja i nosioci elemenata značaja unutar kompleksa

DIO III: RANJIVOST I RIZICI

- 3.1 Strukturalno stanje i tehnički rizici, uključujući naslijeđe urušavanja 2012.
- 3.2 Vlasnička fragmentacija i upravljački rizici
- 3.3 Razvojni pritisak i rizik neprimjerene intervencije odnosno rušenja
- 3.4 Rizici gubitka nematerijalnog značaja: promjena namjene, gubitak zajednice korisnika

DIO IV: KONZERVATORSKE POLITIKE

- 4.1 Opće politike zaštite po elementima kompleksa
- 4.2 Politike prema promjeni namjene i adaptivnoj ponovnoj upotrebi
- 4.3 Politike prema novogradnji i intervencijama u neposrednom okruženju
- 4.4 Smjernice za hitne odnosno interventne mjere

DIO V: OKVIR PROVEDBE I UPRAVLJANJA

- 5.1 Prijedlog upravljačkog tijela odnosno mehanizma koordinacije među vlasnicima

- 5.2 Plan monitoringa i periodika revizije PUZ-a
- 5.3 Mehanizmi participacije javnosti i konsultacija sa strukom
- 5.4 Finansijski i institucionalni okvir provedbe

5 EKSPERTNI TIM

5.1 Sastav

Za izradu Plana upravljanja zaštitom (PUZ) za Skenderiju potrebno je formirati interdisciplinarni tim. Jezgru čine arhitekt-historičar moderne arhitekture (utvrđivanje historijske naracije i kulturnog značaja), ekspert za zaštitu graditeljskog naslijeđa specijaliziran za modernu arhitekturu, građevinski inženjer (zbog strukturalne složenosti megastrukture), ekspert za tehnologiju materijala (karbonizacija betona, korozija itd) i stručnjak za odnose s javnošću/komunikator.

Podršku pruža pravni stručnjak (usklađivanje sa kantonalnom/federalnom legislativom), inženjer instalacija i urbanista sa iskustvom u participativnom planiranju (osigurava razmatranje KSC Skenderija u okviru urbane strategije razvoja i participaciju zajednice u procesu).

Cijelim procesom rukovodi koordinador (obično arhitekt), koji osigurava i neophodne konsultacije tima sa institucionalnim akterima u vladinom i nevladinom sektoru, čime plan dobija i stručnu i institucionalnu težinu.

REVIZIJA PLANA

Uporedivi dokumenti (npr. PUZ Opere u Sidneju⁴) revidiraju se na 5-10 godina kako bi ostali djelotvorni.

⁴ Primjeri uporedivih dokumenata (npr. Conservation Management Plan za Sydney Opera House, 2017. reviziju) pokazuju da periodična revizija - tipično na 5-10 godina drži plan djelotvornim usljed promjene konteksta, vlasništva i namjene.

5.2 Mandat i dinamika rada

Ekspertni tim se formira odlukom nadležnog kantonalnog organa, uz jasno definisan mandat, rokove i budžet za izradu PUZ-a. Koordinator tima odgovoran je za usklađivanje doprinosa pojedinih članova, organizaciju terenskih istraživanja i konsultacija, te pripremu jedinstvenog integriranog dokumenta.

Tim se sastaje periodično (preporučeno mjesečno tokom aktivne faze izrade), uz mogućnost formiranja užih radnih grupa za pojedine tematske cjeline (npr. strukturalna procjena, arhivsko istraživanje, participativni proces). Nacrti pojedinih poglavlja prolaze kroz internu recenziju unutar tima prije objedinjavanja, a upravljačka grupa (koja uključuje institucionalne aktere) verifikuje ključne nalaze i politike prije finalizacije dokumenta.

5.3 Okvirni koraci

1. Formiranje tima i utvrđivanje mandata, rokova i budžeta.

2. Arhivsko i terensko istraživanje: dokumentacija historijskog razvoja, autorstva i graditeljskih faza objekta.
3. Procjena stanja objekta: strukturalni pregled, analiza materijala i identifikacija ugroženosti.
4. Participativni proces: konsultacije s korisnicima, zakupcima i širom javnošću radi utvrđivanja društvene vrijednosti prostora.
5. Utvrđivanje značaja (statement of significance) na osnovu prikupljenih nalaza.
6. Izrada politika zaštite i preporuka za buduće upravljanje, održavanje i eventualnu adaptivnu upotrebu.
7. Interna recenzija i usklađivanje s institucionalnim akterima.
8. Finalizacija i usvajanje PUZ-a od strane nadležnog organa.

6 ZAKLJUČAK I SLJEDEĆI KORACI

Izrada Plana upravljanja zaštitom predstavlja prvi korak ka punoj arhitektonskoj, društvenoj i ekonomskoj revitalizaciji Kulturno-sportskog Centra Skenderija koja ne počiva na ad hoc odlukama već na eksplicitno artikulisanom i participativno provjerenom razumijevanju njene vrijednosti.

Molim Vladu Kantona Sarajevo da razmotri ovaj prijedlog i da odredi kontakt osobu za dalje korake prema njegovoj izradi.

KONTAKT

[Mila Melank]

BIBLIOGRAFIJA

Clark, K., 2001. Informed Conservation: Understanding Historic Buildings and their Landscapes for Conservation. London: English Heritage.

Historic England, 2008. Conservation Principles, Policies and Guidance. London: English Heritage.

ICOMOS ISC20C, 2017. Approaches to the Conservation of Twentieth-Century Cultural Heritage: Madrid-New Delhi Document. Paris: ICOMOS International Scientific Committee on Twentieth-Century Heritage.

Kerr, J. S., 2013. The Conservation Plan: A Guide to the Preparation of Conservation Plans for Places of European Cultural Significance. 7. izd. Sydney: Australia ICOMOS.

Kulić, V., Mrduljaš, M. i Thaler, W., 2012. Modernism In-Between: The Mediatory Architectures of Socialist Yugoslavia. Berlin: Jovis.

Kulić, V. (ur.), 2018. Toward a Concrete Utopia: Architecture in Yugoslavia, 1948-1980. New York: The Museum of Modern Art.

Macdonald, S. i Normandin, K. (ur.), 2013. Conserving Twentieth-Century Built Heritage: The Experience of Docomomo, ICOMOS ISC20C, and the Getty Conservation Institute. Los Angeles: Getty Conservation Institute.

SOS Brutalism, n.d. Živorad Janković / Halid Muhasilović / Ognjeslav Malkin: Cultural Sports Centre Skenderija. [online] Dostupno na: <https://www.sosbrutalism.org/cms/19132219> [pristupljeno 12. juli 2026].

Zatrić, M., 2025. Docomomo BH Dosije 5: Kulturno-sportski centar Skenderija (1969), Živorad Janković / Halid Muhasilović / Ognjeslav Malkin. Docomomo BiH. [online] Dostupno na: <https://aabh.ba/docomomo-bh-dosije-5-kulturno-sportski-centar-skenderija-1969-zivorad-jankovic-halid-muhasilovic-ognjeslav-malkin/> [pristupljeno 11. augusta 2026].